

Boekbesprekingen

Mineerders van bomen, struiken en kruiden.

A. van Frankenhuyzen, G. Houtman en W.J. Kabos. Hoogwoud, Kon. Nederl. Natuurhist. Ver., 1982. 96 blz., afbn., reg., lit. opg. Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V. nr. 150. Prijs: f 8,50 voor leden en f 10,- voor niet-leden. Te bestellen door overmaking van dit bedrag op postgirorekening 130.28 t.n.v. K.N.N.V., Hoogwoud, onder vermelding van het gewenste. De uitgave wordt dan franko toegezonden.

Onlangs is het 150e deeltje verschenen van de Wetenschappelijke Mededelingen van de K.N.N.V., een feit om even bij stil te staan. Sinds het eerste deeltje in 1951 verscheen is een zeer gevarieerde reeks onderwerpen aan de beurt geweest, van determinatietabellen tot landschapsbeschrijvingen. Over het algemeen kan gesteld worden dat de Mededelingen een overgang vormen tussen populaire en echte vakliteratuur. Bovendien hebben zij betrekking op de Nederlandse flora en fauna. Het jongste nummer is een heruitgave van de nrs. 89 en 94, aangevuld en verbeterd. Overigens zijn van uitverkochte nummers fotocopieën verkrijgbaar.

Een ieder met oog voor de natuur zal ongetwijfeld wel eens gekeken hebben naar een bladmijn: een vraatgang van een insectenlarve in het binnenste van een blad. Zo'n grillig gevormde gang kan veroorzaakt worden door larven van vliegen, vlinders, bladwespen of kevers. De plaats en vorm van de vraatgang is dikwijls specifiek voor de boosdoener; deze kan ook meer of minder sterk beperkt zijn in zijn voedselkeuze. Samen met de kenmerken van de mineerder zelf bieden deze gegevens mogelijkheden tot determinatie. Het uitkweken van de larven is in wezen werk voor een vakentomoloog, evenals determinatie van de uitgekweekte imagines. Om de geïnteresseerde natuurliefhebber ondanks alle complicaties wegwijst te maken geven de auteurs allereerst een alfabetische plantenlijst, waarin de verschillende mineerders opgesomd worden, met een korte karakteristiek van de mijn. Van iedere mijn wordt een afbeelding gegeven, 154 in totaal. Een apart hoofdstuk wordt gewijd aan de Agromyzidae (Mineervliegjes). Mineerders kunnen aanzienlijke schade aan gewassen veroorzaken, ook dit aspect komt aan de orde, evenals een beeld van de jaarcycli van een aantal soorten. Gewapend met al deze informatie moet het mogelijk zijn wegwijst te worden in het land der mijnen. Wie meer wil weten vindt achterin een literatuurlijst van vier bladzijden.

F.N.D.

Thieme's Vlindergids

I. Novák en F. Severa. Vert. en bew. J. Huisenga. Zutphen, Thieme & Cie, 1981. 351 blz., afbn., reg., lit. opg. Prijs: f 42,50.

Het onderhavige boekje oogt bijzonder goed, het is stevig gebonden en makkelijk mee te nemen in het veld. De inleiding is bijzonder goed en duidelijk geschreven. Vooral het deel over de naamgeving bij vlinders valt op.

Het systematisch deel van het boekje ziet er leuk uit maar laat voor de gevorderde amateur toch te wensen over. Vooral de kleuren vallen tegen en zijn soms onnatuurlijk. Bij "eenvoudige" soorten leidt dit niet direct tot problemen maar bij grote groepen vlinders, zoals de vlekveugeligen (*Mellecta* en *Melitaea*) speelt de kleur een essentiële rol bij determinaties. Bovendien zijn sommige soorten erg variabel in hun kleurschakeringen waardoor exemplaren van één soort op verschillende plaatsen aangetroffen met behulp van dit boekje soms niet tot dezelfde soort lijken te behoren. Bij een aantal soorten zijn de vleugelvormen niet geheel juist en te afgerond. De beschrijvingen zijn doorgaans goed maar soms ook erg summier of incompleet. Opvallend is dat de auteur zich niet houdt aan de regel die op bladzijde 14 van de inleiding staat, namelijk dat een vlindernaam pas compleet is als achter geslachts- en soortnaam ook de auteur en het jaar waarin de beschrijving plaatsvond, zijn vermeld. Bij het systematisch deel ontbreekt overal het jaartal. Lang niet elke Europese vlindersoort is in dit boekje opgenomen. Verwonderlijk is dit natuurlijk niet: er zou een halve meter boeken voor nodig zijn!

Voor een natuurliefhebber, die ook iets van vlinders wil weten biedt Thieme's Vlindergids wel mogelijkheden, maar voor wie verder wil gaan is dit boekje ontoereikend.

J.A.M. Stevens

voorzitter Vlinderstudiegroep

Dier gezien

Fred Hazelhoff en Hans Bouma. Amsterdam/Brussel, Elsevier Nederland, 1981. 160 blz., afbn. Prijs: f 29,50.

In dit kijk- en leesboek geven fotograaf Fred Hazelhoff en schrijver Hans Bouma een beeld van ongeveer 60 dieren. Zij doen dit in de vorm van portretten, waarin zij de verrassing en verwondering over de ontmoeting met het dier laten uitkomen.

De teksten zijn vlot geschreven en op een breder publiek afgestemd. Dit betekent, dat niet alle facetten uitputtend worden belicht, maar enige markante bijzonderheden - op vaak poëtische wijze - worden beschreven.

Naast deze beschrijvingen treffen toch vooral de prachtige foto's waarmee het boek rijkelijk geïllustreerd werd.

Zij geven veel kijkgenot.

Dit boek kan een aansporing zijn tot verdere natuurstudie en roept ons op tot bescherming van alles, wat nog overgebleven is.

W.O.

De evolutie van de mens; De speurtocht naar ontbrekende schakels.

Samengesteld door Th. J.M. Martens, Maas-tricht, Natuur en techniek, 1981. 335 blz., afbn., reg., lit. opg. Prijs: f 52,50.

Het welbekende tijdschrift "Natuur en techniek" viert haar vijftigjarig jubileum met de uitgave van een wel heel bijzonder boek over de evolutie van

de mens. Een bijzonder boek, onder andere omdat hierin een aantal van 's werelds meest vooraanstaande antropologen een persoonlijk verslag geven over hun speurtocht naar de ontbrekende schakels in de evolutie-stamboom van de mens. Mary D. Leaky (over de kloof van Olduvai, een van 's werelds rijkste vindplaatsen van fossielen en over de prehistorische voetafdrukken in Laetoli), Phillip. V. Tobias (over de eerste mensachtigen in zuidelijk Afrika), Yves Coppens (over het onderzoek in de Omo vallei, Ethiopië), G.H.R. van Koenigswald (over de Java- en Pekingmens), Erik Trinkaus en William W. Howells (over de Neanderthalers) en vele andere auteurs doen elk op hun eigen wijze verslag van het onderzoek dat hen bezig hield en nog steeds bezig houdt. Want hoe meer er bekend wordt, hoe meer vragen er opgeworpen worden. Prof. dr. Van Noten (die de wetenschappelijke begeleiding bij het tot stand komen van dit boek op zich nam) overdrijft niet als hij in het voorwoord schrijft dat de verslagen zich laten lezen als "een thriller (...). Maar het is ook een ongebruikelijke thriller, in die zin dat de lezer aan het eind van het boek nog niet weet hoe het allemaal precies in elkaar zit. Dat zou ook niet kunnen. De menselijke paleontologie is nog niet klaar, nog lang niet". Maar het wordt wel duidelijk welke stukjes van de legpuzzel er zijn en welke (en dat zijn er veel meer!) nog ontbreken. Beschrijvingen (eigenlijk ooggetuigenverslagen) van vondsten worden afgewisseld door beschouwingen over de mogelijke gevolgen van die vondsten voor het denken over de evolutie van de mensachtigen. Een paleontologische beschouwing over de huidige mens ontbreekt daarbij uiteraard niet.

Net als in het jubilerende tijdschrift, zijn in dit boek "intermezzo's" opgenomen, waarin de schijnwerper op bepaalde facetten, die elders ter sprake zijn gekomen, wordt gericht. Dat ook voor deze intermezzo's vakmensen zijn benaderd, spreekt haast vanzelf. Op enkele plaatsen worden bovendien enige in de paleontologie belangrijke begrippen (zoals paleomagnetisme, fission track-datering en kalium-argon-datering) toegevoegd.

Aan dit boek is veel zorg en tijd besteed, inhoudelijk én wat uitvoering betreft. Vele schitterende foto's en duidelijke schema's illustreren deze 'thriller' op duidelijke wijze. Zoals gebruikelijk in Natuur en techniek zijn de figuren van uitgebreide en duidelijke onderschriften voorzien. Het bekijken van de foto's en het lezen van de onderschriften geeft daardoor al een goede indruk van de inhoud van dit boek. En het zal zeker uitnodigen tot het lezen van de boeiende teksten. Het boek is up-to-date. Dat moge ook blijken uit het naschrift van de redactie waarin onder andere enkele gegevens die pas in november 1981 werden gepubliceerd, zijn verwerkt. Daarnaast maait de redactie het gras voor de voeten van mogelijke critici weg door op enkele mogelijk verwarrende punten (voornamelijk in de terminologie) in te gaan. Natuur en techniek zet met dit boek op haar vijftigste verjaardag haar beste beentje voor.

Douwe Th. de Graaf.